

Istarski časopisi za djecu i mladež

Šafar, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:989816>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LAURA ŠAFAR

ISTARSKI ČASOPISI ZA DJECU I MLADEŽ

Završni rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LAURA ŠAFAR

ISTARSKI ČASOPISI ZA DJECU I MLADEŽ

Završni rad

JMBAG: 0303078088, izvanredni student

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Laura Šafar, kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja (bacc.praesc. educ.) ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA **o korištenju autorskog djela**

Ja, Laura Šafar dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Istarski časopisi za djecu i mladež koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DJEČJI ČASOPISI	2
2.1. Hrvatski dječji časopisi	3
3. ISTARSKI DJEČJI ČASOPISI	6
3.1. Mladi Istran	6
3.1.1. <i>Urednici</i>	7
3.1.2. <i>Rubrike</i>	8
3.2. Mladi Istranin i Mladi Hrvat	10
3.2.1. <i>Urednici</i>	11
3.2.2. <i>Rubrike</i>	13
3.3. Mladi Istranin	15
3.3.1. <i>Urednici</i>	15
3.3.2. <i>Rubrike</i>	16
3.4. Mali Istranin i Mali rodoljub	16
3.4.1. <i>Urednici</i>	17
3.4.2. <i>Rubrike</i>	18
4. KNJIŽEVNE VRSTE I AUTORI U ISTARSKIM ČASOPISIMA ZA DJECU I MLADEŽ	21
4.1. Pjesme	21
4.2. Priče	22
4.3. Pripovijetke	24
4.4. Igrokazi	25
4.5. Crtice	26
4.6. Legende	28
4.7. Bajke	29

5. ZAKLJUČAK	30
6. POPIS LITERATURE	31
SAŽETAK	32
SUMMARY	32

1. UVOD

Dječja književnost ili književnost za mlade uključuje priče, knjige, časopise i pjesme kreirane za njihovu dob. Dječja književnost može se definirati kao poseban dio književnosti koji obuhvaća djela koja po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi, a koja su namijenjena djeci ili su ih autori namijenili djeci (Crnković, 1990, str.5). Povijesni razvoj dječje književnosti moguće je pratiti od tradicionalnih priča kao što su bajke koje su identificirane kao dječja književnosti tek u 18. stoljeću, pjesama te dijela usmene tradicije koje su roditelji dijelili s djecom prije objavljivanja u tiskanom izdanju. Razvoj dječje književnosti prije izuma tiska vrlo je teško pratiti. Čak i nakon što je tiskanje postalo široko rasprostranjeno, brojne klasične dječje priče izvorno su kreirane za odrasle, a kasnije prilagođene mlađoj publici. Od 15. stoljeća, brojna literatura bila je posebno usmjerena na djecu, često s moralnom ili vjerskom porukom. U tadašnje vrijeme, dječju književnost oblikovali su religijski izvori. Kraj 19. i početak 20. stoljeća poznato je i kao „zlatno doba dječje književnosti“ jer su upravo u to vrijeme objavljene brojna klasična djela namijenjena djeci i mladeži, a počeli su se pojavljivati i brojni časopisi za djecu i mlade. Početkom 20. stoljeća na području Hrvatske objavljen je velik broj časopisa za djecu i mladež koji su imali odgojno-obrazovnu svrhu te su predstavljali dodatak nastavnim materijalima.

2. DJEČJI ČASOPISI

Časopisi za djecu se definiraju kao periodična izdanja, a prema intenzitetu izlaženja mogu biti mjesečnici, dvomjesečnici, tromjesečnici, polugodišnjaci i godišnjaci. To su tiskovine posebno namijenjene mladima u dobi od dječje predškolske dobi do adolescencije, a cilj im je djeci pružiti kvalitetnu i zabavnu literaturu koja će potaknuti dječju maštu, razvoj jezičnih vještina, čitanje i kreativnost te promovirati edukaciju i vrijednosti primjerene dječjoj dobi (Hameršak i Zima, 2015).

Dječji časopisi mogu se podijeliti u nekoliko kategorija, ovisno o svrsi za koju su namijenjeni. Tako razlikujemo zabavne dječje časopise čiji je cilj pružiti djeci zabavu i užitek. Oni u pravilu sadrže priče, pjesme, stripove, igre, zagonetke i druge aktivnosti koje su osmišljene kako bi djeca uživala u njima. Ovi časopisi često imaju privlačan i zabavan dizajn, koriste boje, ilustracije i fotografije kako bi privukli pažnju djece. Drugu skupinu čine obrazovni dječji časopisi koji su usmjereni na dopunu školskog gradiva i podršku učenju. Sadrže članke, lekcije, kvizove i zadatke koji pokrivaju različite predmete i teme iz nastavnog programa. Cilj im je pružiti dodatne informacije i vježbe kako bi djeca proširila svoje znanje izvan škole (Javor, 2010).

Časopisi za mladež su namijenjeni adolescentima i pružaju informacije iz različitih područja ljudske djelatnosti, kao što su znanost, kultura, tehnologija, sport, glazba i društvo. Oni kombiniraju zabavu i edukaciju te im je cilj poticati intelektualni i emocionalni razvoj mladih čitatelja. Časopisi za odrasle obrađuju brojne teme o odgoju, obrazovanju, znanosti, kulturi i roditeljstvu. Ovi časopisi su namijenjeni odraslima i nerijetko se bave se temama koje se tiču djece i roditelja. Pokrivaju područja kao što su odgoj djece, obrazovanje, razvoj djece, zdravlje, roditeljski savjeti, psihologija i druge slične teme. Pružaju informacije i stručne savjete koji su korisni za roditelje i skrbnike djece. Svaka kategorija dječjeg časopisa ima svoju svrhu i ciljnu skupinu čitatelja te pruža sadržaj prilagođen njihovim interesima i potrebama (Hranjec, 2006).

Današnje tržište časopisa globalno je vrlo raznoliko i dinamično. Iako u suvremenom svijetu sve više dominiraju digitalni sadržaji, dječji časopisi su i dalje popularni među

djecom i njihovim roditeljima te se neprestano prilagođavaju suvremenim trendovima i potrebama mladih čitatelja.

2.1. Hrvatski dječji časopisi

Prvi hrvatski dječji i omladinski časopisi javljaju se u drugoj polovici 19. stoljeća, gotovo 100 godina od pojave dječjih časopisa u nekim drugim europskim zemljama kada se u Hrvatskoj stvaraju povoljniji uvjeti za prosvjetno i kulturno djelovanje i bolju izobrazbu hrvatskih učitelja koji su postali prvi autori i pokretači dječje književnosti (Batinić, 2004). Veliki dio tekstova hrvatske dječje književnosti objavljen je upravo u dječjim časopisima zbog čega su od velike važnosti za razvoj hrvatskih književnih tekstova za djecu. Od 1864. do kraja stoljeća pojavljuje se više časopisa koji posve ili djelom prenose priloge namijenjene djeci. Od najveće važnosti za hrvatsku dječju književnost su „Bosiljak“, „Bršljan“ i „Smilje“, časopisi u kojima se objavljuju djela namijenjena djeci kao i onima koji su u doticaju s njima (Crnković i Težak, 2002).

Urednik Ivan Filipović pokrenuo je prvi hrvatski dječji časopis „Bosiljak“ čiji je prvi broj izašao 10. listopada 1864. godine i bio je namijenjen djeci, mladeži, ali i odraslima. Smatrao je da su odgojni ciljevi važniji od umjetničkih, a za njihovo promicanje potreban je zabavan i izražajno prilagođen sadržaj. Dob kojoj se obraća obuhvaća djecu u dobi od devete do četrnaeste godine, no u namjeni je radije prelazio dob od četrnaest godina nego što bi se upuštao ispod devet. Zbog toga „Bosiljak“ nije bio dječji časopis u današnjem smislu riječi, te je zapravo bio namijenjen starijoj djeci i puku (Crnković i Težak 2002). *„Bosiljak“ je izlazio nešto više od četiri godine, uglavnom dva puta mjesečno. Značenje tog časopisa za razvoj hrvatske dječje književnosti bilo je golemo: okupljao je pisce, okupljao je čitatelje, osiguravao djeci koliko-toliko pogodno štivo, utvrđivao vrste dječje književnosti, skupljao iskustva korisna kasnije za djecu bliže i dugotrajnije časopise „Smilje“ i „Bršljan“* (Crnković i Težak, 2002).

Prvi broj „Smilja“ objavljen je 1. svibnja 1873. godine, a pokrenuo ga je Hrvatski pedagoški - književni zbor. „Smilje“ je treći, najuspješniji i najdugovječniji pokušaj u povijesti hrvatskih dječjih časopisa. Bio je jedini hrvatski dječji časopis koji je izlazio u razdoblju od 1877. do 1885. godine. Prvi urednik je bio zagrebački učitelj Vjekoslav

Zaboj Marik, a naslijedio ga je i uređuje ga sve do svoje smrti Tomislav Ivkanec. List je u više od sedamdeset godina postojanja preživio tri države te je svaka od njih ostavila svoj trag. Osim što je bio poligon za književne početke mnogih dječjih pisaca, „Smilje“ je odgajalo i obrazovalo generacije djece i mladih (Batinić, 2004).

Samo mjesec dana nakon pojave „Smilja“ pojavio se još jedan časopis slične orijentacije, a to je „Bršljan“. Godišnje je izlazilo dvanaest brojeva s dvostruko većim brojem stranica nego „Smilje“. No nakon tri godine list prestaje izlaziti, te se ponovno pojavljuje 1889. godine i izlazi do 1903. godine (Crnković i Težak, 2002).

Od ova tri časopisa „Bosiljak“ je bio najmanje namijenjen dječjim čitateljima, dok su „Smilje“ i „Bršljan“ to bili na podjednak način, „Smilje“ je bilo najpopularnije i najutjecajnije, a „Bršljan“ okrenut književnosti više nego drugi. Po sadržaju i duhu „Smilje“ i „Bršljan“ se nisu bitno razlikovali, te su im i suradnici bili uglavnom isti (Crnković i Težak, 2002).

U razdoblju između 1870. i 1914. godine postoji mnogo novih časopisa za djecu i mladež koji su pridonijeli razvoju hrvatske dječje književnosti, poput „Zlatnih oraha“ (1870.), „Hrvatske omladine“ (1885.), „Pobratima“ (1891.), „Ljiljana“ (1895.), „Malog dobrotvora“ (1895.), „Vjernog druga“ (1897.), „Anđela čuvara“ (1901.), „Mladog Istrana“ (1906.), „Proljetnog cvijeća“ (1909.), „Mladog Istranina“ (1909.), „Krijesa“ (1909.) i „Milodarki“ (1913.) (Batinić, 2004).

Nakon Prvog svjetskog rata, došlo je do promjene u odnosu odraslih prema djeci u hrvatskim dječjim časopisima. Dijete je postalo središte interesa, a časopisi su se usredotočili na poticanje dječjih aktivnosti i suradnju s njima. Ova promjena odražavala je promjene u društvu i pedagoškim pristupima. Poticala se aktivnost djece različitim aktivnostima, poput pisanja vlastitih priča, crtanja, rješavanja zagonetki ili sudjelovanja u natjecanjima. Dječji časopisi postali su platforma na kojoj su djeca mogla izraziti svoje ideje, talente i interese. Također, ilustracije u časopisima postale su bogatije i češće nego prije. Ilustracije su pratile tekstove i priče te su činile časopis vizualno atraktivnijim. Ova promjena u ilustracijama doprinijela je zanimljivosti časopisa i privlačila pažnju mladih čitatelja. Ove promjene odražavaju povećanu važnost koja se pridavala djetinjstvu i potrebama djece u tom razdoblju. Dječji časopisi postali su prostor u kojem se djeci omogućavalo izražavanje, poticalo

se njihovo sudjelovanje i pružalo zanimljive i vizualno privlačne sadržaje (Javor, 2010).

U razdoblju od 1918. do 1945. pojavila se velika količina časopisa za djecu i mladež zbog čega je većina bila neuspješna i izuzetno kratkog trajanja. Časopisi koji se pojavljuju u tom razdoblju su: „Omladina“ (1918.), „Mladost“ (1921.), „Mladi Istranin“ (1922.), „Haaviv proljeće“ (1922.), „Mladost“ (1922.), „Čarobno vrelo“ (1923.), „Skaut“ (1923.), „Mladi Hrvat“ (1924.), „Dječji vjenčić“ (1926.), „Vesela mladež“ (1926.), „Skaut“ (1927.), „Dječji vjesnik“ (1927.), „Brda i more“ (1927.), „Hrvatski skaut“ (1928.), „Mladi stražar“ (1929.), „Novi skaut“ (1930.), „Mladi radnik“ (1930.), „Mali Istranin“ (1930.), „Mala mladost“ (1930.), „Crnče“ (1930.), „Dječje novine“ (1930.), „Vrtić“ (1931.), „Dječje kolo“ (1932.), „Dječje novine“ (1933.), „Podmladak Jadranske straže“ (1933.), „Zoološki vrtić“ (1933.), „Osvit“ (1934.), „Pričalo“ (1936.), „Čarobni sag“ (1938.), „Mladi Hrvat“ (1940.), „Proljeće“ (1940.), „Polet“ (1940.), „Radovan“ (1940.), „Mladi seljak“ (1940.), „Ustaška uzdanica“ (1941.), „Pionir“ (1942.) i „Naš pionir“ (1944.) (Batinić, 2004).

U drugoj polovici 20. stoljeća pojavljuju se novi hrvatski književni dječji časopisi uz koje su rasle mnoge generacije. Pedesetih i šezdesetih godina počinju izlaziti časopisi kao što su „Radost“ koji izlazi od 1951. sve do 2008. godine, „Djeca za djecu“ koji je pokrenut 1954. godine, a od 1960. godine prelazi pod naslov „Modra lasta“ i izlazi sve do danas, 1952. pojavljuje se „Vjesnikov zabavni Petko“ koji se gasi nakon dvije godine, a prethodnik je tjednika „Plavi vjesnik“ koji izlazi od 1955. do 1968. godine, 1952. godine izlazi „Horizonta magazin“ kao i „Ciciban“, u Srbiji se tiskaju „Poletarac“ (1950.) i „Zmaj“ (1954.), popularan među mladima bio je i „Politikin zabavnik“ (1953.), a tinejdžeri su čitali „Kekec“ (1957.), i „Male novine“ (1957.). Sedamdesetih i osamdesetih godina nastao je dječji časopis „Smib“ na tradicijama „Smilja“ i „Bosiljka“. Prvi broj objavljen je 1. veljače 1970. godine i izlazi sve do danas. Osim „Smiba“ pojavljuju se još i „Sve oko nas“ (1970.), „Maslačak“ (1975.), „Mali Neven“ i „Neven“ (1989.). Devedesete godine 20. i 21. stoljeća predstavljaju razdoblje u kojem se pojavljuje cijeli niz novih časopisa s kojima se i danas susrećemo (Javor, 2010).

Tijekom 19. stoljeća, dječji časopisi su se često nazivali "časopisima za mladež" i sadržavali su tekstove i priloge koji su bili najmanje namijenjeni djeci, a više mladeži i čitateljima koji se nisu smatrali odraslima. S druge strane, noviji dječji časopisi često

su usredotočeni na specifične dobne skupine ili interese. Primjerice, postoje časopisi namijenjeni vrtićkoj dobi koji se fokusiraju na osnovne vještine poput bojanja, rješavanja jednostavnih zadataka i učenja slova i brojeva. Za starije školske uzraste, časopisi nude sadržaje koji su složeniji, obuhvaćaju školsko gradivo, ali i teme koje su aktualne i zanimljive za tu dobnu skupinu. Suvremeni dječji časopisi često uključuju i interaktivne elemente, poput zagonetki, kvizova, igara i aktivnosti koje potiču sudjelovanje i angažman djece. Ukratko, tekstovi u starijim dječjim časopisima obuhvaćali su široki raspon dobni skupina, dok su se noviji časopisi usredotočili na specifične dobne skupine i interes, nudeći prilagođene i interaktivne sadržaje (Pašagić, 2003).

3. ISTARSKI DJEČJI ČASOPISI

Produkcija časopisa za djecu i mlade na području Istre započela je početkom 20. stoljeća kada je objavljen prvi časopis, Mladi Istran s podnaslovom „List za mladi svijet“ 1906. godine u Malom Lošinj (Jurđana i Tomičić, 2019). U to vrijeme, istarski dječji časopisi nudili su znatno više od školskih čitanka. Nakon što je Mladi Istran prestao izlaziti, počeli su izlaziti brojni drugi časopisi posvećeni djeci i mladima, prvenstveno Mladi Istranin i Mladi Hrvat. Navedena dva časopisa bila su pod uredništvom Viktora Cara Emina, koji je ujedno u časopisima objavljivao svoje tekstove pod raznim pseudonimima – Lujo Dorčić, Tončić i Barba Šime. U ovom dijelu rada ukratko će se prikazati najznačajniji istarski časopisi za djecu i mladež – Mladi Istran, Mladi Istranin koji je izlazio i pod nazivom Mali rodoljub te Mladi Hrvat. Za svaki pojedini časopisi navest će se urednici te zastupljene rubrike.

3.1. Mladi Istran

Početak 1906. godine u Malom Lošinj učitelj i dječji pisac Josip A. Kraljić pokreće časopis „Mladi Istran“. List je izlazio kao mjesečnik s podnaslovom „list za mladi svijet“ sve do 1908. godine kada ga je naslijedio „Mladi Istranin“. Ovaj prvi istarski dječji časopis na hrvatskom jeziku bio je poticaj za slične pothvate koji su uslijedili. Uz Kraljića u listu se redovito pojavljuju i djela njegovih istarskih kolega poput Rikarda Katalinića Jeretova (Barba Rike), Ernesta Jelušića i Alberta Linardića (Crvenko Bjeloplavić), a nešto rjeđe djela Viktor Cara Emina i Ante Dukića te niz imena kada je riječ o suradnji s hrvatskim dječjim časopisima, kao što su Bogumil Toni, Jelica Belović-Bernadzikowska, Rudolfo Franjin Majger, Ljudevit Varjačić, Jakov Majnarić, Rudolf Maldini Wildenhainski i drugi. Koncept časopisa sličan je tadašnjim dječjim časopisima uz naglašenu rodoljubnu misiju (Batinić, 2004).

Mladi Istran ipak je bio regionalni dječji list, „posvećen u prvom redu tužnoj i nevoljenoj siročadi naše bijedne Istre“. Njegova zastupljenost u ostalim krajevima Hrvatske bila je najvećim djelom rezultat odaziva rodoljubnih srca za potporu istarskim prosvjetiteljskim naporima. Kraljić će zabilježiti kako je list u Istri pozdravljen

s velikim oduševljenjem i kako je nakon šest mjeseci dosegao nakladu od preko 3000 primjeraka (Batinić, 2004, str.61).

Časopis "Mladi Istran" služio je i kao sredstvo za promociju Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru¹. Rikard Katalinić Jeretov, već u drugom broju časopisa, tražio je donacije kako bi se pomoglo u podizanju i izgradnji hrvatskih škola u Istri, a u kasnijim brojevima počinju se pojavljivati reklame i sponzorstva čime se povećava prvobitni broj od dvadeset stranica.

3.1.1. Urednici

Urednik i nakladnik svih brojeva časopisa „Mladi Istran“ bio je Josip A. Kraljić. Rođen je na otoku Krku 14. ožujka 1877. godine. Tijekom svog života, posvetio se odgoju i obrazovanju te je istovremeno razvijao svoj književni i novinarski talent s ciljem širenja znanja i ljubavi prema domovini. Već u učiteljskoj školi u Koprju pokazao je interes za novinarstvo uređivanjem đlačkog lista "Pčela" i objavljivanjem svojih prvih pjesničkih radova u listovima namijenjenim mladima. Kao mladi učitelj, nastavio je pisati i objavljivati u novinama "Narodni list" i "Naša sloga", te u učiteljskom časopisu "Narodna prosvjeta". Godine 1906. u Lošinjju je pokrenuo prvi istarski časopis za djecu i mlade pod nazivom "Mladi Istranin". Tijekom iste godine izdao je i dva kalendara, "Ostroman" i prvi kalendar za mladež u Istri, „Jorgovan". Kada se preselio u Argentinu 1908. godine, nastavio je svoj novinarski rad uređivanjem iseljeničkog časopisa "Materinska riječ" i uređivanjem iseljeničkog kalendara "Jeka" 1910. Nakon povratka u Mali Lošinj, posvetio se književnom radu, objavljujući pjesme u časopisima i novinama te uređujući razne književne projekte. Njegovo najplodnije razdoblje za književno stvaralaštvo bilo je tijekom 1920-ih i 1930-ih godina kada je objavio nekoliko knjiga, uključujući "Istranke," "Sokolike," "Suze Istre" i "Za našu djecu."

Pored priča i pjesama, Kraljić je pisao i stručne i polemičke članke o obrazovanju i društveno-političkim prilikama, koji su objavljivani u raznim novinama i časopisima

---

1 Družba sv. Ćirila i Metoda za Istru je udruga koja se bavila unapređenjem hrvatskog i slovenskog školstva u Istri, pri čemu je svoje aktivnosti temeljila na narodno-katoličkim principima. Osnovana je 24. veljače 1893. godine. Prvotno je imala svoje sjedište u Puli, a prvi predsjednik udruge bio je D. Trinajstić. Ova udruga predstavljala je izraz hrvatskog narodnog preporoda u Istri te je promicala prosvjetne ciljeve u skladu s tim težnjama (Radetić, 1969).

diljem tadašnje Kraljevine Jugoslavije. Također je pisao putopise i članke različite tematike o Lošinju. Preminuo je 3. rujna 1984. godine na Lošinju, gdje je i pokopan (Dlačić, 2018).

3.1.2. Rubrike

Struktura časopisa "Mladi Istran" bila je organizirana tako da je prvi dio bio posvećen književnim radovima poput pjesama, priča i pripovijetki raznih autora. Ovaj dio časopisa pružao je literarnu i umjetničku dimenziju čitateljima, omogućujući im da uživaju u različitim oblicima književnosti. Drugi su dio časopisa sačinjavale razne rubrike koje su se u manjoj mjeri mijenjale tijekom izlaženja. Neke od rubrika koje se pojavljuju su Pošta, Svaštice, Smješice, Zagonetke i Odgonetke, te u kasnijim brojevima Iskrice i Koledariji.

„Svaštice“ su služile kao izvor raznih kratkih zanimljivih informacija i novih otkrića iz zemlje i svijeta. Ova rubrika je omogućila čitateljima da se na zabavan i poučan način informiraju o mnogim temama. Primjer takvog informativnog teksta predstavlja zapis u rubrici „Svaštice“: „Koliko ima jezika. Na cijelom svijetu ima pet tisuća narječja i 860 sasvijem raznolikih jezika. Na Evropu dolazi 89, na Aziju 123, na Afriku 114, na Ameriku 417, a na Australiju 117 jezika“ (Kraljić, 1906, str.61).

U rubrici „Pošta“ objavljivali su se odgovori na pisma čitatelja, a čitatelji su mogli pronaći svoje pismo prepoznajući inicijale koji su bili objavljeni uz svaki odgovor. Ova rubrika omogućavala je interakciju između čitatelja i redakcije te je pružala platformu za komunikaciju i dijalog. Čitatelji su mogli dobiti odgovore na svoja pitanja ili povratne informacije. Primjer „Pošte“: ilustriraju slijedeći natpisi „ G.R.T. u B.: Zagonetke bez odgonetaka bacamo u koš. Zdravo! – G.A.M. u Č.: U narednom broju. Lijepo Ti pozdravlje!“ (Kraljić 1907, str.105).

Rubrika "Smješice" bila je namijenjena objavljivanju humorističnog sadržaja, vicevima i šaljivim pričama, s ciljem da pruži čitateljima dozu smijeha i zabave. Primjer viceva koji su se pojavljivali: „Lijepa isprika. Tužio Milan u Školi: Blaž je kamenom ubio našu kokoš. Učitelj: (Blažu): A zašto si to učinio? Blaž: On me zvao, da idemo kokoši gadjati. Učitelj (Milanu): I ti si dakle gadjao? Milan: jesam, ali ja nijesam pogodio.“ (Kraljić, 1906, str.166).

„Zagonetke“ su osim pisanih pitalica, sadržavale i razne druge oblike zagonetki poput rebusa, nadopunjaljki, zagonetki s brojevima i slično. Osim toga, čitatelji su bili pozvani da sami pošalju svoje zagonetke, a odgovori na zagonetke objavljeni su u sljedećem broju časopisa u posebnoj rubrici "Odgonetke". Na taj način su čitatelji imali priliku provjeriti jesu li uspješno riješili zagonetku i usporediti svoje odgovore s objavljenim rješenjima. Ova interaktivna rubrika poticala je čitatelje da sudjeluju u časopisu, dijele svoje zagonetke s drugima te provjere svoje vještine rješavanja zagonetki. Primjer odgonetki i zagonetki (Kraljić, 1906, str.187 i 212):

God. I. „Mladi Istran“ Str. 187

ZAGONETKE.

I. Složio Ante Magdić.

A	A	A	A	A
A	A	A	D	G
I	J	N	N	O
R	R	R	S	T
T	T	U	V	Z

Muško krasno ime.
Grad u Dalmaciji.
Pokrajina u Austriji.
Drvo.
Žensko krasno ime.

2 Slova dobro pogodena riječi — od 1 do 2 daju ime kopan.

II. Složio J. K.

1	2	3	3	5	7
1					2
3					4
5					6
7					8
2	4	6	8		

Dobro pogodena slova daju od 1—2 usluž i poprijeko: **dio** riječi; od 3—4: riječi u **Ru-** slovi; od 5—6: **piće**; od 7—8: **žuriti ga saziti**.

III. Homonim*).

Priopćio Vinko Rubeša.

— — — brate, dok se opremim; ći ćemo skupa u — — —

* Homonim je „zagonetka“, u kojoj se jedna te ista riječ (jezik ili es- stavljena rabi u više značenja. Stoga su označeni ne broji slova nego riječi.

IV. Rebusi.

Sastavio J. K.

1. S² ka ^{3TH} buke a ^{1 4} ja ja ja vrhu.

2. K rukar U ō' re.

(Odgonetke i odgonetaše priopćit ćemo u budućem broju.)

Str. 212 „Mladi Istran“ God. I.

ODGONETKE.

I.

A	N	T	U	N
Z	A	D	A	R
I	S	T	R	A
J	A	V	O	R
A	G	A	T	A

II.

1	3	5	7		
1	R	U	K	A	2
3	U	R	A	L	4
5	K	A	V	A	6
7	A	L	A	H	8
2	4	6	8		

III. Počekaj brate, dok se opremim; ći ćemo skupa u Počekaj.

IV.

1. Svaka grana tri jabuke, u na vrhu i četiri.
2. Ruka ruku pere.

Vallano riješi: Katica i Miljenko Mahulja u Dobrinju, Ivan Kovačević uč. II. raz. u Sarajevu; Ante Simić, uč. IV. raz. u Delnicama; Antun Ruzić i Josip Jandrović, gimn. u Pazinu; Vjekoslav Tomasić, gimn. na Siskaku; Marija Šumančić i Ivan Starić na Križu (kod Dobrinje); Antun Fajzo u Kotovu; Dragica Jurinčić, uč. IV. raz., Brežca; Ivan Mandorfer, uč. IV. raz., Jaska; Antica Taraboda, Josip Skopinčić, Klement Radotić, Niko Rendić, Marija Ficinčić, Anka Rahe, Josipa Pčinčić, Branka Skvaynović, Marija Mladenović, Dragutina Percečić i Marija Kozulčić u Malom Lošinju; Ciril Ciprijan Stasić u Boski; Stjepana Miklošević u Jastrebarskom.

Nagrađeni: Katica i Miljenko Mahulja u Dobrinju (r. istis.); Josip Jandrović u Pazinu; Ivan Mandorfer u Jaski; Niko Rendić i Marija Mladenović u Malom Lošinju.

Našim marnim suradnikom, onaj lijepoj četici tradbenika na polju omladinske književnosti, zahvaljujemo najtoplije na trudu, što su ga uložili za naš listić, moleći ih ujedno, da nam i unaprijed ostanu vjerni, da nam ne uskrate svoju pomoć u radu za prošireta i spas naše listarske siročadi. Život i Bog Vam platio!

Uredništvo „Mladog Istrana.“

Današnjem broju nadodasmo 8 stranica više, što neka se smatra kao božićni prilog.

Vlasnik i urednik Josip A. Kraljić. Tisak Laginja i dr. prije J. Kremptšić i dr. u Puli, ulica Gitala, 1.

Rubrika "Iskrice" imala je cilj prenositi inspirativne ili poučne misli mladim čitateljima. Uvrštena je u časopis od drugog godišta izlaženja, a u njoj su objavljivane kratke poslovice, izreke ili narodne mudrosti. Primjer „Iskrice“: „Radi po savijesti, te se neboj nikoga. Luka Botić“ (Botić, 1907, str.124), „Za narod radi i u znoju Poštenjem vjenčaj dušu svoju, Da, to je lovor lovora! Silvije St. Kranjčević“ (Kranjčević 1907, str.124).

Od trećeg godišta izlaženja časopisa "Mladi Istran", u rubrikama se mogu pronaći i koledariji. Koledariji su sadržavali informacije kao što su kalendar s označenim

datumima, mjesečeve mijene, vrijeme zalaska i izlaska sunca, kao i druge slične informacije vezane za vrijeme i astronomske pojave. Primjer „Koledarija“ (Kraljić, 1908, str.72):

72

KOLEDARIJ

OŽUJAK.

Dan	Katolička crkva	Islamska crkva	Dan	Katolička crkva	Islamska crkva
M. 1.	Pet. Atilij	17. Stefan. Todor	17.	Gertruda	4. Gerasim
P. 2.	Sempticij	18. S. sv. papa	18.	Eduardo	5. Konon muč.
U. 3.	Konigunda	19. Anđ. p. Todor	19.	Isid	6. 42 muč. u Am.
S. 4.	Pevelica	20. Leon. b. kolum.	20.	Isidor	7. Vasilije i dr. m.
P. 5.	Fesebij	21. Timotej prep.	21.	Benedikt	8. Teofilaktio b. m.
S. 6.	Matej. blak.	22. Petar papa.	M. 22.	Stanim. Okt.	9. E. 4. 40 muč.
S. 7.	Isma	23. Podnarpo muč.	P. 23.	Oton Vika.	10. Konstantin i dr. m.
M. 8.	Stava. Ivan	24. Sostoz. Pr.	U. 24.	Ushripel sv.	11. Sofronije
P. 9.	Franciska	25. Dvor. sv. Jov. K.	S. 25.	Blagovjedi	12. Tofan sv.
U. 10.	46 mučenika	26. Tarsisij	C. 26.	Enimand	13. Prigeta. sv. Nik.
S. 11.	sv. H. i Z.	27. Papestus	27.	Rupertu	14. Venodato sv.
P. 12.	Gregor	28. Protocije isp.	S. 28.	Galitran	15. Agapije muč.
S. 13.	Lufaripa	29. Vasilije isp.	M. 29.	Svatozpet.	16. E. 3. Savin m.
P. 14.	Marija	30. Oton Jr.	P. 30.	Viktor	17. Alis. cov. Bob
M. 15.	Parvata. I.	31. E. 4. Fok.	U. 31.	Amos	18. Ciril
P. 16.	Ciriak	3. Jevrop. i dr. m.			

Mijene mjeseca.

☉ (Mlad) dne 2. u 8 sati i 1 čas. u večer. — Mulno, vlažno i prilično hladno.
 ☽ (Prva četvrt) dne 9. u 10 sati i 47 čas. u noći. — Magla, vlažno, kišovito.
 ☽ (Uštap) dne 18. u 3 sata 3; čas. u noći. — Djelomično vedro, studeno i suho.
 ☾ (Zadnja četvrt) dne 25. u 1 sat i 35 č. po p. — Prilično vjetrovito, konačno ugodno.

Izlaz i zalaz sunca.

Dan	Sunce izlazi	Sunce zalazi	Dan narađa
1.	6 sat. 47 min.	3 sat. 39 min.	
5.	6 " 34 "	3 " 54 "	
15.	6 " 17 "	6 " 3 "	za 1 sat
23.	6 " 1 "	6 " 14 "	
29.	5 " 45 "	6 " 25 "	56 min.
31.	5 " 41 "	6 " 29 "	

Nagadanja o vremenu. Po Knauerovu stoljetnom kalendaru imalo bi biti dne 6., 8. i 9. vlažno vrijeme; dne 13., 14. i 15. dosta jaka kiša; dne 18., 19. i 20. imalo bi biti nešto studenije, pa bi vladala poledica; a od 20. do 29. imalo bi biti vrlo olujno vrijeme; dne 31. pada cijeli dan kiša.

3.2. Mladi Istranin i Mladi Hrvat

Nakon prestanka izlaženja časopisa "Mladi Istran" 1907. godine, hrvatski medijski prostor Istre ostao je bez publikacije koja bi zadovoljila čitalačke potrebe tamošnje hrvatske mladeži. Ova praznina posebno je bila uočena i osjetila se među članovima Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru. Smatrali su da je potrebno stvoriti novo književno glasilo namijenjeno mladeži. Književnik, Viktor Car Emin, preuzeo je inicijativu i početkom 1909. godine pokrenuo je književni mjesečnik pod nazivom "Mladi Istranin. List za mladi svijet" (Šetić, 2011).

„Novi mjesečnik za hrvatsku mladež u Istri nije bio nastavak malološinjskoga Mladog Istrana, nego njegov nadomjestak s istom književnom i odgojnom misijom, pa i istim formatom. Da je bio nastavak Mladog Istrana, nosio bi oznaku III. godišta, jer se taj časopis ugasio u drugom godištu svoga opstanka. Međutim, kao novi list, Mladi Istranin započeo je izlaženje svojim prvim godištem (1909.)“ (Šetić, 2011).

"Mladi Istranin" je bio tiskan u opatijskoj Knjigotiskarni V. Tomičić i dr., a Opatija je bila mjesto njegovog izlaženja. Viktor Car Emin je bio vlasnik i glavni urednik časopisa. U suuređivanju časopisa sudjelovao je i poznati pjesnik Rikard Katalinić Jeretov. Također, Viktor Car Emin je isticao da su profesori i književnici Vladimir Nazor i Josip Milaković bili glavni suradnici "Mladog Istranina". Ostali suradnici Mladog Istranina bili su Vladimir Nazor, Josip Milaković, Silvije Strahimir Kranjčević, Cvjetko Rubinić, Bogumil Toni i suradnik otpisan samo kao Tončić.

Časopis "Mladi Istranin" izlazio je samo jedno godište, 1909. godine. U posljednjem, 12. broju, objavljena je obavijest da će časopis nastaviti izlaziti pod novim nazivom "Mladi Hrvat". Razlog za promjenu naziva bio je taj što se pod nazivom "Mladi Istranin" moglo pretpostaviti da je časopis namijenjen svim mladim Istranima, uključujući Hrvate, Slovence i Talijane, iako je stvarno bio namijenjen samo mladim Hrvatima u Istri. Promjena naziva na "Mladi Hrvat" jasnije je isticala ciljnu skupinu časopisa i njegovu pripadnost hrvatskoj mladeži u Istri. "Mladi Hrvat. List za mladi svijet" bio je stvarni sljednik "Mladog Istranina. Lista za mladi svijet". Njegov prvi broj iz 1910. godine označen je kao prvi broj drugog godišta kako bi naglasio kontinuitet s prethodnikom. Zadržao je isto mjesto izlaženja, isti format, tiskan je u istoj tiskari, te je imao istog vlasnika i odgovornog urednika, Viktora Cara Emina (Šetić, 2011).

„U vremenu svoga trajanja (1910.–1914.) Mladi Hrvat izlazio je redovito – jedanput mjesečno. Njegovi najagilniji suradnici bili su Viktor Car Emin,²¹ Rikard Katalinić Jeretov, Vladimir Nazor i Josip Milaković. Među ostalim suradnicima isticali su se Ivko Radovanović, Rikard Nikolić, Cvjetko Rubetić, Anka Bočina, Vid Vuletić-Vukasović, Josip Antun Kraljić, Cvjetko Vukić...“ (Šetić, 2011). Časopis Mladi Hrvat izlazio je u 12 brojeva svake godine sve do 1914. godine. U posljednjoj godini izlaženja, 1914., časopis je objavio sedam brojeva od siječnja do srpnja. Međutim, izbijanje Prvog svjetskog rata prekinulo je izlaženje časopisa i završilo njegovu publikaciju. Rat je imao dubok utjecaj na mnoge aspekte društva, uključujući i medijsku industriju, te je tako zaustavio život ovog časopisa (Šetić, 2011).

3.2.1. Urednici

Urednici ovog izdanja časopisa bili su Viktor Car Emin i Rikard Katalinić Jeretov.

Viktor Car Emin rođen je 1. studenog 1870. godine u mjestu Kraj, nedaleko od Lovrana. Njegova književna karijera može se podijeliti u tri razdoblja: prvo razdoblje obuhvaća vrijeme do kraja Prvog svjetskog rata, drugo razdoblje proteže se između dva svjetska rata, dok treće razdoblje obuhvaća vrijeme nakon Drugog svjetskog rata. U početku svoje književne karijere, Viktor Car Emin povezan je s preporodnim glasilom istarskih Hrvata "Naša sloga". Godine 1888. objavio je svoju prvu pripovijetku pod naslovom "Bijednici" koristeći pseudonim "Vlatko Krajanin". Od te prve pripovijetke pa sve do završetka Prvog svjetskog rata, Car Emin obrađuje aktualne probleme Hrvata u Istri i aktivno se zalaže za očuvanje nacionalnog identiteta. Tijekom tog razdoblja napisao je niz pripovijetki u duhu preporoda, a desetak najboljih objavljeno je 1917. godine u zbirci nazvanoj "Starci", koja se smatra krajem njegovog prvog stvaralačkog razdoblja. Drugo razdoblje njegove književne karijere započinje 1918. godine objavljivanjem svog prvog povijesnog romana "Pod Sumnjom". U ovom razdoblju, Car Emin postaje iznimno plodan pisac s velikim brojem objavljenih djela, uključujući osamdesetak pripovijetki, šest romana, dvije drame i monografiju "Matko Mandić". Treće razdoblje njegova književnog stvaralaštva obilježeno je romanom "Danuncijada", autobiografskom prozom i zaokruživanjem već napisanih djela. Njegovo posljednje tiskano djelo za vrijeme života bila je crtica "Naš dijamantni pir" iz 1960. godine. Viktor Car Emin preminuo je 1963. godine u Opatiji (Srdoč-Konestra, 2008).

Rikard Katalinić Jeretov rođen je u Voloskom 1869. godine. Njegova književna djela bila su usmjerena prema promicanju hrvatskog identiteta i jačanju nacionalne svijesti, a istovremeno je izražavao težnju za ujedinjenjem hrvatskih zemalja. Kroz svoje književno stvaralaštvo suprotstavljao se talijanskim utjecajima u Dalmaciji i Istri. Rikard Katalinić Jeretov bio je vrlo angažiran u promicanju nacionalnih interesa te je razvio bogatu publicističku, društvenu i gospodarsku djelatnost. Sudjelovao je u osnivanju Hrvatske knjižarnice, aktivno radio u Hrvatskom sokolu te bio član uprava Hrvatske vjeresijske banke, Jadranske banke i Državne austrijske banke. Također,

suradivao je u uređivanju nekoliko časopisa, kao što su "Lovor", "Mladi Hrvat", "Glasnik Matice Dalmatinske", "L'Adriatico Jugoslavo" i "Mladi stražar". Uređivao je i kalendar "Svačić" te prilog za "Našu djecu" u "Novostima". Njegovi književni prilozi objavljuvani su u "Istarskoj riječi" i "Mladom Istraninu". Rikard Katalinić Jeretov objavio je mnogo zbirki pjesama, među kojima se ističu "Pozdrav istarskog Hrvata" (1891.), "Mrtvoj majci" (1895.), "Primorkinje" (1897.), "Zadnje pjesme" (1901.), "S moje lire" (1904.), "Sa Jadrana" (1908.) i "Mrtvoj sestri" (1910.). Također je objavio zbirke proznih radova, uključujući "Crtice iz Istre" (1896.), "Inje" (1901., 1902.) i "Našim morem i našim krajem" (1910.). Rikard Katalinić Jeretov potpisivao je svoje književne radove različitim pseudonimima kao što su Veljko Jeretov, Dragan Zoranić, Joja Jatagan, Riko ispod Učke, Frane s Marseća, Primorac, Rikardo Dalmatin, Sokolaš J. K., Čika Jatagan, Barba Rike i mnogi drugi. Preminuo je u Splitu 1954. godine (Biletić, Zbornik radova, 2022).

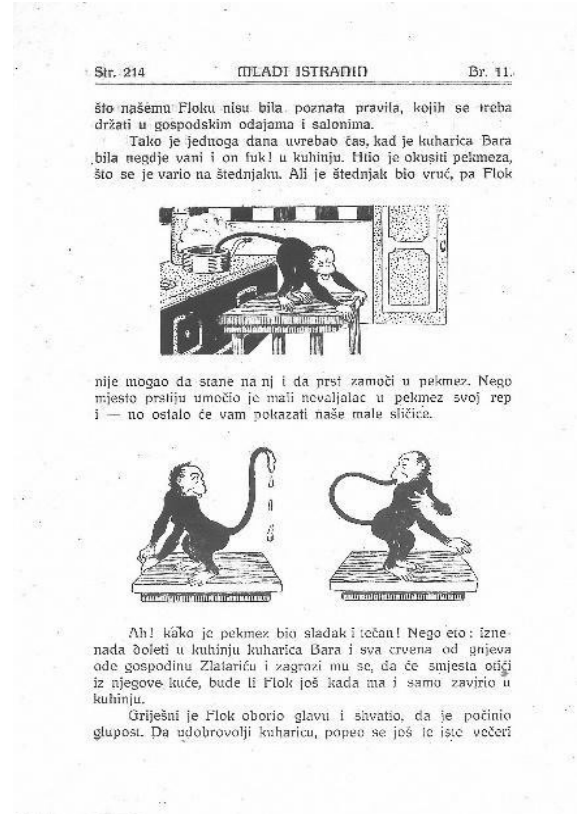
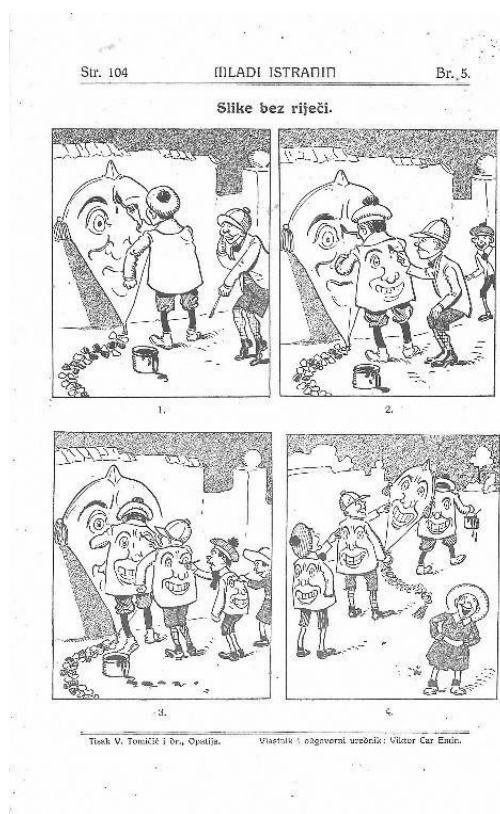
3.2.2. Rubrike

Izgled i struktura Mladog Istranina zadržali su sličnost s prethodnim časopisom Mladi Istran, ali su uvedene neke izmjene kako bi se prilagodili novim čitateljskim potrebama i interesima. Prvi dio časopisa i dalje je bio posvećen pjesmama i pričama, te člancima koji su podsjećali na ljude i događaje iz hrvatske prošlosti pri čemu je broj ovih sadržaja bio nešto veći nego prije. U drugom dijelu časopisa pojavile su se nove rubrike kao što su „Dobrotvori naše mladeži“, "Iz moje torbice" i "Mali vjesnik", a od 5. broja časopisa počela se objavljivati i rubrika "Slike bez riječi," što je bila vrsta stripa.

Rubrika "Dobrotvori naše mladeži" bila je posebna rubrika koja se nalazila na početku ili kraju časopisa, ali nije bila prisutna u svakom broju. U toj rubrici su navođeni ljudi i udruge koji su pridonijeli tome da siromašna djeca imaju pristup časopisu putem plaćene pretplate. Ova rubrika služila je kao način da se istakne velikodušnost i podrška pojedinaca i organizacija koje su prepoznale važnost obrazovanja i kulturnog razvoja mladih ljudi te su financijski omogućili pristup časopisu onima koji nisu imali mogućnost samostalno platiti pretplatu.

Rubrika "Iz moje torbice" zamijenila je rubriku "Smješice" iz prethodnih časopisa. U tekstovima rubrike "Iz moje torbice" nalazile su se anegdote, šale i zabavni sadržaji koji su se fokusirali na glavnog lika, malog nevaljalca Jurića. Autor ovih djela potpisivao se samo imenom "Tončić".

„Mali vijesnik“ rubrika je nalik svašticama koja se objavljuje uz prekide, a 1914. je nalazimo pod nazivom „Listak“. Prvi puta je prekinuta već u petom broju „Mladog Istranina“ kada se na njenom mjestu pojavila nova rubrika „slike bez riječi“. Ova rubrika se može smatrati jednim od prvih stripova u hrvatskim dječjim časopisima. U početku su to bile samo slike bez teksta koje su se prikazivale u nizu, no već u 11. broju časopisa slike su dobile pridruženi tekst. U istom tom broju, glavni lik postaje majmunčić Flok, a rubrika mijenja ime u "Vesele zgrade majmunčića Floka". Ova rubrika zatim ostaje prisutna u časopisu sve do njegovog kraja. (Car Emin, 1909, str.104 i 214)

Nakon promjene naziva časopisa u "Mladi Hrvat", pojavljuju se nove rubrike koje dodatno obogaćuju sadržaj časopisa. Tako se 1910. pojavljuju rubrike "Knjižnica Mladog Hrvata" i „Za malenu djecu“.

"Knjižnica Mladog Hrvata" poziva ljude da doniraju knjige koje će se koristiti za opremanje dječjih knjižnica diljem Istre. U časopisu se navode imena ljudi koji su donirali knjige, kao i naslovi knjiga koje su donirane, te se ističe gdje su te knjige poslane.

Rubrika „Za malenu djecu“ u časopisu "Mladi Hrvat" sadržavala je priče i bajke namijenjene djeci mlađeg uzrasta, a glavni likovi u tim pričama većinom su bila djeca. Ove priče i bajke su bile prilagođene interesima i razumijevanju mlađe djece, te su imale dječje likove s kojima su se mali čitatelji mogli poistovjetiti.

U 1912. godini, časopis "Mladi Hrvat" je uveo novitet u svom sadržaju - velike pripovijesti. Kroz jedno godište izlaženja časopisa, objavljujane su dvije velike pripovijesti koje su se nastavljale u serijama. Prva od tih pripovijesti objavljena je pod naslovom "Crnački kraljević i njegovi dragulji".

3.3. Mladi Istranin

Godine 1922. Viktor Car Emin ponovno pokreće časopis "Mladi Istranin" kao prilog "Pučkog prijatelja". U ovom novom izdanju časopisa, sadržaj se tiska na 8 stranica i izlazi kao dvotjednik, a najčešće su autori Viktor Car Emin i Rikard Katalinić Jeretov. Očito je da su oni bili ključni doprinositelji sadržaja lista. Kasnije, od drugog godišta, list "Mladi Istranin" postaje prilog "Istarske riječi", a od 1927. godine postaje prilog ženskom listu "Vez".godina 1928. talijanske vlasti zabranjuju sav hrvatski tisak, uključujući i časopis "Mladi Istranin". Ova zabrana predstavlja politički i kulturni izazov u tom vremenskom razdoblju i utječe na daljnje izlaženje časopisa (Batinić, 2004).

3.3.1. Urednici

U ovom izdanju lista "Mladi Istranin" urednik Viktor Car Emin koristi različite pseudonime. Najčešće se pojavljuje pod imenom "Barba Šime", dok puno rjeđe koristi i svoj stari pseudonim "Lujo Dorčić". Također, svoju poznatu rubriku iz „Mladog Hrvata“, "Iz moje torbice" potpisuje kao "Teta Luce" (Batinić, 2004).

3.3.2. Rubrike

Sadržaj časopisa "Mladi Istranin" bio je organiziran na način da veći dio časopisa zauzimaju pjesme, pripovijetke i priče. Osim toga, povremeno su se pojavljivali likovi i rubrike koje su već bili prisutni u prijašnjim istarskim časopisima za djecu i mladež, kao što su Jurić, Flok, Rubrika svaštice i slično. Tijekom cijelog razdoblja izlaženja časopisa, rubrika "Iz moje torbice" bila je redovita i završavala je svaki broj.

Godine 1924. u časopisu "Mladi Istranin" je uvedena nova rubrika nazvana "Mali učitelj" čiji je autor R. K. Jeretov koji se potpisivao kao Barba Šime. Ova rubrika je djeci pružala informativne sadržaje, zadatke i uloge kroz kratke igrokaze koji su simulirali ulogu učitelja i učenika. Na ovaj zanimljiv način, rubrika je doprinosila edukaciji djece, omogućujući im da se kroz igru upoznaju s obrazovnim temama. Još iste godine prestaje se objavljivati te se ponovno pojavljuje u izdanjima časopisa iz 1926. godine.

3.4. Mali Istranin i Mali rodoljub

Prvi broj časopisa "Mali Istranin" objavljen je 21. ožujka 1930. godine u Zagrebu. Ovaj časopis bio je nasljednik ideje "Mladog Istranina". Urednik lista bio je Ernest Radetić, a kao drugi urednik navodio se Josip A. Kraljić. Tijekom prvog godišta, objavljena su tri broja časopisa. Od drugog do jedanaestog godišta, časopis je redovito izlazio s po deset brojeva. Počevši od trećeg godišta, časopis je dobio novi, tvrdi omot naslovne strane. No, jedan od značajnih noviteta koji je uveden u časopisu "Mali Istranin" započevši od petog godišta bila je praksa objavljivanja dječjih radova i nagrađivanje istih. Za takve radove autora između petog i jedanaestog godišta, bila je dodijeljena novčana nagrada u iznosu od 25 dinara. U posljednjem, dvanaestom godištu svog izlaženja, tijekom ratnih godina 1940./41., časopis je promijenio ime u "Mali Rodoljub". U tom razdoblju, časopis je doživio promjenu u formatu i izgledu naslovne strane, a izašlo je samo šest brojeva (Pašagić, 2003).

Ernest Radetić smatrao je ime "Mali Istranin" prikladnim za časopis iz dva temeljna razloga. Prvo, to ime je već bilo poznato i prepoznatljivo iz ranijih periodičkih

publikacija namijenjenih djeci, što je moglo pomoći u uspostavljanju kontinuiteta i prepoznavanju časopisa među čitateljima. Drugo, ime "Mali Istranin" bilo je široko i inkluzivno te se moglo podrazumijevati kao da je namijenjeno svoj djeci i mladima. Ovakvo ime za časopis bilo je strateški odabrano kako bi se osiguralo da časopis bude prihvatljiv i privlačan raznovrsnoj publici mladih čitatelja u Istri. "Mali Istranin" bio je usmjeren prema djeci u dobi od sedam do trinaest godina, te je nudio zanimljiv i raznolik sadržaj obogaćen fotografijama istarskih naselja i ljudi u tradicionalnoj istarskoj narodnoj nošnji. Uredništvo se također trudilo donositi kraće tekstove o istarskoj prošlosti, s posebnim naglaskom na istarskim borcima za prava istarskih Hrvata. Kako bi potaknuli suradnju čitatelja, urednici su organizirali natječaje za prozne i pjesničke radove, kao i informativne priče o životima ljudi iz njihove sredine. Najbolji radovi nagrađivani su pretplatom i objavljivani u časopisu. Ernest Radetić također je koristio "Mali Istranin" kao sredstvo za širenje ljubavi prema Istri te je objavljivao niz rodoljubnih i literarno nadahnutih članaka. Povratne informacije iz zajednice u koju je časopis dopirao potvrđivale su da je "Mali Istranin" uspješno ispunjavao svoju misiju i ostvarivao pozitivan utjecaj na mlade čitatelje (Šetić, 2008).

3.4.1. Urednici

Ernest Radetić bio je hrvatski književnik i publicist rođen 13. ožujka 1899. godine u Baderni. Tijekom Prvog svjetskog rata upisao se u isusovačku veliku gimnaziju u Travniku, ali je kasnije sudjelovao na talijanskoj bojišnici i bio interniran u talijanskom logoru nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije. Nakon toga, dolazi u Zagreb, gdje kratko službuje u Ravnateljstvu pošta. Tijekom tog razdoblja uređuje list "Pošta" i aktivno sudjeluje u sindikalnim aktivnostima. Snažno se angažira u društveno-političkom životu istarske emigracije pod fašizmom. U časopisu "Istarska riječ", koji je izlazio u Trstu do 1929. godine, objavljuje pripovijesti, a 1928. godine tiska svoju prvu knjigu proze pod nazivom "Kad se užge mlada krv". Nakon što je prestao izlaziti tršćanski časopis, pokreće u Zagrebu časopis "Istra", glasilo istarske (hrvatske i slovenske) emigracije, te 1930. ponovno pokreće izlaženje časopisa za mlade "Mladi Istranin".

Ernest Radetić je također pisao radiodrame koje su izvođene na Zagrebačkoj radijskoj postaji. Njegove najpoznatije radiodrame su "Ulični fotograf" (1938.), "Laž" (1938.), "Rasprava o siru" (1939.) i druge. Osim toga, napisao je i niz drama koje su izvođene na pozornicama u zemlji i inozemstvu, uključujući "Za goli život" (nagrađena 1933.), "Vihor" (1941.), "U pomoć" (1942.) i druge. Napisao je i zbirku priča pod nazivom "Iskre pod pepelom" (1943.) namijenjenu mladeži. Nakon kapitulacije fašističke Italije, objavio je "Istarske spomendane" i dokumentarno-publicističko i povijesno djelo "Istra pod Italijom" (1944.). U vlastitoj nakladi tiskao je zapise pod nazivom "Razbijeni mozaik" (1962.), povijesnu priču o nastanku pulskog amfiteatra pod nazivom "Die Arena von Pula" (1966.) te kulturološko-političko-povijesne i polemične "Istarske zapise" (1969.). Preminuo je 7. listopada 1980. godine u Zagrebu (Biletić, 2009).

3.4.2. Rubrike

"Mali Istranin" bio je dobro osmišljen i uređen časopis koji je pružao raznovrstan i zanimljiv sadržaj djeci i mladima. Struktura časopisa očigledno je bila inspirirana prethodnim izdanjima, ali su se pojavile mnoge nove rubrike koje su obogatile njegov sadržaj i privukle različite skupine čitatelja.

Razno: je rubrika nalik „Svašticama“ koja je sadržavala različite vrste kratkih priča i poučnih informacija koje nisu spadale u druge specifične kategorije. To je bilo mjesto za različite zanimljive teme i činjenice. Primjer sadržaja koji se pojavljivao u ovoj rubrici: „PRAKTIČAN ZUBAR. Neki zubar u Pragu, koji uglavnom radi s dječjim pacijentima, došao je na originalnu pomisao, da u svojoj ordinaciji montira malu kinematografsku aparaturu. Za vrijeme dok djeci popravljaju zube, gledaju ona film i usredotoče na nj svu pažnju. Dosad je ova metoda pokazala mnogo uspjeha“ (Radetić, 1941, str.96).

Klok i Jožić: je humoristična rubrika koja je sadržavala avanture i priče s humorističnim elementima upotpunjene ilustracijama. Klok i Jožić su bili glavni likovi čiji život pratimo u tim pričama.

Dječje novine: Ova rubrika posvećena je vijestima i informacijama iz zemlje i svijeta. Objavljivani su članci o svim važnim temama i događanjima na jednostavan i djeci

razumljiv način. Najčešća tema bila su događanja vezana uz rat i promjene koje je on donosio. Primjer teksta iz rubrike: „Rat na zapadu, između Njemaca i Engleza i Francuza za vrijeme školskih praznika se nastavio. Francuska je bila od Njemaca potučena i Francuska je zatražila od Njemačke mir, jer je međutim i Italija ušla u rat na strani Njemačke. Njemačka je zaposjela sjevernu i zapadnu Francusku, kako bi mogla odande bolje vršiti napadaje na Englesku“ (Radetić, 1940, str.13).

Priroda: Rubrika o prirodi bila je posvećena pružanju zanimljivih informacija o biljkama, životinjama i prirodnim pojavama. U okviru ove rubrike nalazili su se članci koji su istraživali različite aspekte prirode, uključujući zanimljivosti o pojedinim biljkama i životinjama, te prirodne pojave kao što su vremenski fenomeni, geološki procesi i slično. Cilj je bio pružiti mladim čitateljima raznolike informacije o prirodi i svijetu oko sebe. Primjer takvog sadržaja je tekst pod naslovom: „KOJA JE ŽIVOTINJA NAJJAČA? Neki prirodoslovac nedavno je riješio pitanje koja je životinja najjača. Nije to ni slon, ni vol, ni bik, ni lav, nego kukac jelenjak. On teži 14 grama, ali svojim kliještima može dići teret do 1580 grama. Kada bismo mi ljudi bili isto toliko jaki mogao bi čovjek koji teži 75 kilograma dignuti teret od 8400 kilograma“ (Radetić, 1940, str.14).

Zvezdoznanstvo: je rubrika koja se bavila astronomijom i svemirom, pružajući čitateljima informacije o zvijezdama, planetima i drugim astronomskim fenomenima. Iznosila je zanimljive činjenice o pojedinim zvijezdama i informacije o promjenama na nebu koje se mogu uočiti kao što je pojavljivanje kometa i nebeskih tijela koji nisu uvijek vidljivi.

Filatelija je rubrika koja je donosila različite tekstove o sakupljanju i proučavanju poštanskih markica. To uključuje članke o pojavi novih marki, proslavama poštanskih obljetnica, povijesnim činjenicama vezanim uz marke te zanimljivostima iz svijeta filatelije. Objavljivani su članci na temu stote obljetnice prve poštanske marke, povijest filatelije i slično. Primjer iz ove rubrike je tekst: „Marka s likom maršala Petaina. Agencija Havas javlja iz Vichya, da su u francuskoj od 1. siječnja ove godine pustene u promet nove poštanske marke po jedan franak. Ove marke su crvene boje i nose lik maršala Petaina. Ova je marka prva u seriji novih francuskih maraka“ (Radetić, 1941, str.108).

Tehnika je rubrika koja je sadržavala članke o raznim izumima i svim vrstama noviteta i napretka iz svijeta tehnike. U ovoj rubrici čitatelji su mogli saznati više o inovacijama, tehnološkim dostignućima i zanimljivostima koje su obuhvaćale različite aspekte tehnologije. Primjer sadržaja: „IZUMLJEN NOVI MAGNET. Kao što je poznato, imaju magneti svojstvo, da privlače željezo ili predmete, u kojima ima dosta željeza. Oni ih mogu ne samo privući, nego i zadržati. Zanimljivo je, da dobar magnet može nositi više, nego što sam teži. Tako su nedavno napravili slitinu od aluminijskog nikala, kobalta i željeza, od koje su izradili magnet koji može nositi 1500 puta veću težinu, nego što je njegova vlastita težina. Velik kao pola tablete aspirina može dići željezno glačalo od pet funti!“ (Radetić, 1941, str.110).

Zdravlje: je rubrika koja je sadržavala članke o različitim aspektima zdravog načina života. U njoj su se objavljivali članci o zdravoj prehrani, informacijama o pojedinim namirnicama, njihovom nutritivnom sastavu i blagotvornom djelovanju na tijelo. Također su se istraživali ljekoviti aspekti pojedinih biljaka te načini liječenja prirodnim metodama. Cilj ove rubrike bio je educirati mlade čitatelje o važnosti pravilne prehrane i brige o vlastitom zdravlju. Primjer sadržaja: „Jedete li rado mrkvu? Liječnici su istraživali pojedine vrste povrća, pa su ustanovili, da od svega povrća mrkva ima najviše vitamina A. To je onaj vitamin, koji se nalazi u svježem goranskom zraku. Prema tome slabunjava djeca, osobito gradska, ako hoće da ojačaju, neka jedu što više mrkve i to sirove“ (Radetić, 1940, str.43).

Pitalice: Ova rubrika sadržavala je nekoliko kratkih zagonetki čiji odgovori su se nalazili na idućoj stranici. Primjer rubrike: „PITALICE 1 Tko suze roni, kad sunce sja? 2 Kad se pojavim svakog uplašim, a kad kćer vam pošaljem, svi me blagoslivljate. 3 Stvorena sam čudnovato: nać me možete i pod nebom i u blatu, i u gori i u moru, i u oku i u potoku. 4 Ni tijela ni duše, a po zemlji milji... 5 Još ga nikad nije bilo, niti će ga ikad više biti, ali sad je ovdje. 6 Što ima pametan čovjek uvijek pred očima? 7 Četvorica trče po selu, a nikad se ne mogu stići.“ (Radetić 1941, str.95) „Odgovori 1 Snijeg – 2 Oblak i kiša – 3 Kaplja vode – 4 Voda. – 5 Današnji dan – 6 Nos – 7 Četiri kotača na kolima –,“ (Radetić, 1941, str.96).

Veseli kutić: Ovdje su se nalazile različite kratke priče šaljivog, ali i poučnog karaktera. Primjer takve priče: „PRIČA O JEDNOM DINARU. Šegrt je uzajmio u dućanu od knjigovođe tri dinara. Ovaj je već prije uzajmio od pomoćnika dva dinara, a pomoćnik dva dinara od šegrt. Jednog dana nađe šegrt na ulici dinar. Brže potrči

knjigovođi, da ga dade na otplatu svog duga, knjigovođa dade dinar pomoćniku, a ovaj opet šegrtu. Šegrt odbrza ponovno knjigovođi i dade mu dinar rekavši: „Sad sam Vam samo još jedan dužan!“ Knjigovođa ode s dinarom pomoćniku i reče: „Evo, sad smo namireni“. Pomoćnik dade dinar šegrtu i reče: „Evo, sad smo namireni“, a šegrt otrča po treći put knjigovođi, pa i on reče: „Evo, sad smo namireni.“ Zar ne, zgodna pričica! Ali ako je nekoliko puta opetujete, smješat će Vam se svi pojmovi.“

Naši velikani: Rubrika je posvećena istaknutim osobama iz istarske povijesti. U svakom broju časopisa imali smo priliku upoznati jednog od tih velikana, kao što su Juraj Dobrila, Matko Laginja i drugi. Rubrika je sadržavala biografije ovih važnih povijesnih figura i isticala sve značajne doprinose koje su dali Istri i istarskom narodu.

4. KNJIŽEVNE VRSTE I AUTORI U ISTARSKIM ČASOPISIMA ZA DJECU I MLADEŽ

U istarskim časopisima za djecu i mladež, pojavljivale su se brojne književne vrste koje će se prikazati u ovom dijelu rada. Također, za svaku pojedinu književnu vrstu navest će se autori te primjeri.

4.1. Pjesme

Poezija je književna vrsta koja prenosi misao, opisuje prizor ili priču koncentriranim, lirskim rasporedom riječi. Pjesme mogu biti strukturirane, sa stihovima u rimi, ritmom i naglaskom stiha na temelju slogovnih tekstova. Isto tako, pjesme mogu biti slobodnog oblika, koje ne slijede formalnu strukturu. Kao i ostale književne vrste, pjesme se mogu podijeliti na nekoliko manjih žanrova – narativna poezija, romantične, lirske ili epske pjesme. Nadalje, navedene žanrove moguće je podijeliti u podžanrove poput tragedije, elegije, balade i ode (Crnković, 1990).

Pjesme u istarskim časopisima za djecu i mladež bile su uobičajena književna vrsta te su predstavljale sredstvo kojim su se prenosile odgojne vrijednosti. Uz pomoć pjesma, autori su najčešće govorili o obitelji, ljubavi prema majci i domovini, prirodi, ljubavi prema Bogu, prijateljstvu te važnosti učenja. U Mladom Istranu pjesme su najčešće objavljivali R. Katalinić, Josip Milaković te Rudolf Maldini i Dubo Raskrižar

(J. A. Kraljić). Primjerice, u prvom broju časopisa, na uvodnom dijelu, objavljena je pjesma Rikarda Katalinića pod naslovom *Mladom Istranu (Katalinić, 1906, str.1)*:

*Evo tebi, mlad 'junače,
evo lista nova.
Ljubav roda njega začē
puna blagoslova!*

U časopisu *Mladi Istranin* ne objavljuje se puno pjesma, međutim u 1910. godine, nakon što je časopis preimenovan u ime *Mladi Hrvat*, u časopisu se počinju objavljivati brojne pjesme za djecu i mladež. U *Mladom Hrvatu* pjesme su uglavnom objavljivali Vladimir Nazor i Rikard Katalinić pod pseudonimom Barba Rike. Primjerice, u *Godištu 6*, broju 2 iz 1914. godine Barba Rike objavljuje pjesmu pod naslovom *I ljepše i bolje (Rike, 1914, str.54)*:

<i>Milica i Marko</i>	<i>A zar ne bi bilo</i>
<i>Po sobi se vuku,</i>	<i>i ljepše i bolje,</i>
<i>Pa će svršit igra,</i>	<i>Da uz knjigu sjednu</i>
<i>Da se još potuku.</i>	<i>Puno dobre volje.</i>

Međutim, Nazorovi stihovi u *Mladom Hrvatu* bili su najnadahnutiji. Primjerice, pjesmom „*Brat i seka*“ Vladimir Nazor predočio je razgovor između brata (Velebit) i seke (Učka) (Nazor, 1910, str.78):

Velebit: Dobro jutro, Učko! Dobro jutro, seko!
Srcu si mi blizu, al ruci daleko.
Učka: Ne mogu te grlit, kralju naših gora,
Pa ti pozdrav šaljem preko sinjeg mora ....

4.2. Priče

Priča je hiperonim koji obuhvaća pripovjedne forme kao što su bajka, fantastična priča i pripovijetka. Dječja priča je glavna vrsta dječje književnosti. Ona prati djecu od trenutka kada počinje usvajati jezični sustav i ne napušta ih do kraja djetinjstva

(Crnković i Težak, 2002). U istarskim časopisima, ovom književnom vrstom uglavnom se prenose moralne vrijednosti, pobuđuju vjeru i ljubav prema Bogu, potiču razvijanje vrijednosti znanja i školovanja te razvijaju osjećaje ljubavi, obitelji i zajedništva.

U časopisu Mladi Istranin, kasnije Mladu Hrvat, objavljen je velik broj priča za djecu i mladež. Najznačajniji autori priča bili su (Pašagić, 2003):

- Rikard Katalinić,
- Viktor Car Emin,
- Erminija Feranda
- Dragan Zoranić
- A. Rinić
- Franjo Zippra.

Jedna od najpoznatijih priča objavljena u časopisu Mladi Hrvat bila je priča *Veli Jože* Vladimira Nazora koja je objavljena u nastavcima kroz pet brojeva časopisa. Urednik časopisa, Viktor Car Emin je, na kraju priređenoga *Velog Jože*, dodao i svoj komentar:

„Veli je Jože i dandanas živ. Živi u planini, na njivama i pokraj rijeke. Kopa i ore, sije i sadi. Vele da je sada jači i snažniji nego prije. Kada okaje sve svoje grijeha, on će sići sa planine. Onda će njegovo čelo biti vedro, oči pune istine, a srce puno ljubavi. Bit će kao klisura gorska, koju su očistili vjetrovi i isprale kiše nebeske (...) On će doći kao pobjednik i spasitelj. Postavit će sve gradove na svoj dlan, da ih vaga i da im sudi. Kopat će duboko korito rijekama, koje su močvarne; srušit će gore, koje dijele sela i gradove. On će sići k moru i ugaziti duboko u pijesak. Trag noge njegove ostat će kao vječni pečat na žalu morskome“ (Car Emin, 1910, str.137).

Nadalje, u Mladom Hrvatu predstavljen je Tolstoj u šest dijela, pod nazivom *Drvenaste zgode i nezgode* u nastavcima izlazi Collodijev Pinocchio. Isto tako, u nastavcima izlaze i šaljive priče o majmunu Floku i malom Jožiću koje su djeca sa zanimanjem pratila. U jednom dijelu časopisa, Viktor Car Emin objašnjava kako je došao na ideju za priče:

„Iznajprije htio sam da vidim kako pišu za djecu i drugi narodi i prebirući jednog dana godišnjak češkog omladinskog lista „Maly Četnar“ naišao sam na nekakvog majmunčića, o kome se pričale kojekakve vragolije, od kojih su neke bile prikazane i

u raznim, baš smiješnim slikama. Ja sam odmah pisao u Prag da mi pošalju klišeje onih slika. Međutim sam ja onome majmunčiću dao ime Flok...Trebao mi je jedan mali nevaljalac, koji bi pored svojih nosio na sebi nevaljaštine druge djece. To je bio Jurić. Treba reći da je Flok i Jurić postali u kratko vrijeme veliki prijatelji naših mladih Istranića“ (Car Emin, 1910, str.84).

Upotrebom priče kao književne vrste u istarskim časopisima, djeci i mladeži mogle su se vrlo lako približiti šaljive zgode i nezgode, opasnosti koje ih čekaju u stvarnom svijetu i dr.

4.3. Pripovijetke

Još jedna književna vrsta koja se pojavljuje u istarskim časopisima za djecu i mladež su pripovijetke. Radnja pripovijetki uglavnom je lako pamtljiva te sadržava moralne poruke. Drugim riječima, pripovijetka je vrsta kratke proze u kojoj se, zbog njezinog obujma, sadržaj mora često sažeti. Vrlo je slična kratkoj priči, međutim za razliku od nje pripovijetka može imati više likova, ali ima samo jednu glavnu radnju.

Jedna od prvih pripovijetki u istarskim časopisima za djecu i mladež pojavila se u prvom broju časopisa Mladi Istran pod nazivom *Božić*, a napisao ju je Rikard Katalinić. U navedenoj pripovijetki, autor se često koristio motivom onovremenih pripovijedaka u kojima se djeca smrzavaju na grobovima pokojnih roditelja:

„Snijeg mete. Ulica je pusta. Kraj velike palače skutrila se djevojčica. Pred njom je košarica sa slatkišima. Sirota, prije nego li podje kući mora prodati sve slatkiše, inače ne dobije večere...“Što je to Božić?“ – pomisli mala i pogleda sužalno u punu košaricu. Bože moj, na ulici je sve pusto a prozori na palačama rasvijetljen. I stade misliti sita sirotanka. Što bi ona znala što je Božić?! Ta iza majčine smrti nije čula lijepu riječi, van same psovke i kletve...I nije se mogla utješiti, a ipak su joj bake govorile, da je majka u raj u kod dragoga Boga“. (Katalinić, 1906, str.2)

U istom broju časopisa, Bogumil Toni objavljuje pripovijetku *Nova godina*, a autorica Ivančica potpisana kao autorica pripovijetke, *Ruža učiteljica*.

U 1909. godini tiskano je ukupno dvanaest brojeva časopisa Mladi Istranin, donoseći uglavnom dobre pripovijetke i prijevode strane književnosti. Već sljedeće godine časopis mijenja ime u Mladi Hrvat. U prvom godištu Mladog Istranina, Rikard Katalinić objavljuje čak sedam pripovijetki, a Viktor Car Emin deset pripovijetki (od toga dvije pod pseudonimom Lujo Dorčić). U sljedeća tri godišta časopisa, najviše pripovijetki objavljivali su:

- Anka Bočina – šest pripovijetki,
- Viktor Car Emin pod pseudonimom Lujo Dorčić deset pripovijedaka,
- Dragan Zoranić – četiri pripovijetke te
- M. Capus – pet pripovijetki.

U navedena tri godišta, kao autori u Mladom Hrvatu najčešće se pojavljuju Rikard Katalinić (kao autor i kao prevoditelj pripovijetki), a slijede ga urednik Viktor Car Emin te Vladimir Nazor.

4.4. Igrokazi

Kao jedna od književnih vrsta, u istarskim časopisima često se pojavljivao igrokaz. Igrokaz predstavlja jednostavnu dramsku književnu vrstu koja obuhvaća dijela namijenjena scenskoj izvedbi. Igrokazi se vrlo često koriste u razrednoj nastavi kao jedna od najzastupljenijih vidova dramskog odgoja. Zbog svojih određenih dijaloških karaktera, igrokazi su vrlo prikladni za poticanje učeničkog govornog izražavanja i stvaralaštva.

Igrokazi su se pojavljivali i u istarskim časopisima za djecu i mladež. Autor najčešće zastupljenih igrokaza u časopisu Mladi Istran bio je Viktor Car Emin, a među prvim igrokazima bio je onaj objavljen u šestom broju časopisa 1906. godine poznatog pod naslovom *Đurđica: igra u dva čina* (Car Emin, 1906, str.94):

Prvi čin.

Pusta krajina. Zatku šuma

Mišo: Ajde, čarobice, gataj mi sreću!

Ure: I meni!

Svi: I meni! I meni! I meni!

Đurđica (primi Miška za ruku): Lijepo ti teku potezi. Bit ćeš bogat!

Miško: Duše ti?

Đurđica: Bit ćeš moguć. Vjenčat ćeš se s kraljevnom...

Joško: A što će biti sa mnom?

Đurđica: Ovamo ruku! – I ti će biti bogat – ali za kratko. Okrast će te.

4.5. Crtice

Crtica ili noveleta sažetiji je oblik priče odnosno novele u kojoj se ne opisuje cijela radnja, već samo jedan događaj. Obzirom na sam jedan događaj, crtice obično sadržavaju manji broj likova, a na samom kraju često slijedi obrat. Navedeni žanr najčešće je pisani tijekom 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća (Crnković, 1990).

U časopisu *Mladi Hrvat* izlazile su u svakom broju šaljive crtice poznate pod nazivom *Iz moje torbice*, autora Viktora Cara Emina:

„Imali smo učitelja, koji je najbolje učeničke radnje obitavao čitati u školi na glas, da budu primjerom drugima. Ne znam zašto, ali moja se još nije bila ni jedna pročitata. Pomislite, kako mi je bilo pri duši, kad je učitelj nekog dana svima porazdijelio zadaćnice, a moju zadržao, da je pročita. Napokon ipak! Zakliknala u meni duša. Prekrstih ruke na prsima i sav zapaljen u licu zagledah se u učitelja.

- *Gle, kako se Tončić napuhnuo!, šapne neko.*
- *Kao paun – opazi drugi.*
- *Kao puran, nadoda treći.*

Učitelj stane čitati:

„Otkriće Amerike. Krištof Kolumbo bio je čovjek koji je umio postaviti na sto jaje, a da ga ne bi zgnječio.“

Netko se u posljednjoj klupi makao, pa kad je opet nastao mir, učitelj nastavi:

„Španjolski kralj reče Kolumbu: - Bi li ti mogao otkriti Ameriku'

- *Bih, reče Kolumb, ako mi dadeš lađu. Dobije brod i zaplovi put onog kraja, gdje je mislio da će otkriti Ameriku. Poslije nekoliko dana putovanja pristup k njemu kormilar i reče mu:*
- *Kolumbe, ja vidim zemlju.*
- *To je Amerika, odgovori Kolumb“*

Iza mojih leđa neko se nasmija. I učiteljevo lice se je pošteno nakrivilo. Mene prodoše trnci. Učitelj uze da čita naprijed: „Kad je brod pristao bliže, cijeli je onaj kraj bio pun crnih ljudi i Kolumb zapita ljude:

- *Je li to Amerika?*
- *Jest, odgovore oni.“*

Hi, hi, hi!, zakikota neko iza mene. Ja se zgurih. Učitelj prosljedi: „na to će Kolumb:

- *Vi ste zacijelo Crnci?*
- *Da, rekoše oni, mi smo Crnci.*

Njihov poglavica reče:

- *Ti si zacijelo Kolumb?*
- *Dobro veliš reče Kolumb.*

Na to se poglavica Crnaca okrene k svojim ljudima i reče:

- *Sada nam više ne koristi da se skrivamo. Otkriveni smo.“*

Cijela škola prasne u smijeh. Smijao se i učitelj, a smijao sam se i ja, ali vjerujte nije mi išlo od srca.“ (Car Emin, 1909, str.143).

Sljedeća crtica objavljena u istarskim časopisima za djecu i mladež primjer je domoljubne proze, a objavljena je pod naslovom *Probudit će se lav:*

Pusto istarsko selo – bez crkve i škole. Uokolo samo blijeda. Siromašni se narod muči i kini, da štogod zavrijedi. Onda dođe bezdušni lihvar, pa mu sve otme. A kad ne može da plati, onda ga priveže uza se, da za nj tegli, da se za njega troši i mrcvari.

I krv mu pije, ruče ga u duši, grdi mu jezik, blati mu običaje, goni ga i do životinje ponizuje. I tako u našem čovjeku trne svijest i trne – i dođe dan, kad i on sam izgubi svaku nadu u bolji život, kad ga obuzme tužan osjećaj, da je on na svijetu samo za to, da tuđinu služi, da ga sluša, da ga se boji, da pred njim strepi.

Onda dođe dan – i u njegovu selu odjeknu lopata; eto, došli ljudi i polažu ugljani kamen, a na njemu dižu zidove visoke i bijele. I među krov, a nad nj tornjić sa zvoncem, koje će jednog jutra odbiti u drago, rođeno nebo svoje tanke, srebrne zvuke – i na njegov će glas doletjeti jato vesele, male djece, da se okupi oko učitelja ili učiteljice i da guta novu do tada nikada nečuvenu riječ...

I naš će ubogi čovjek gledati to i slušati će, kako se iz bijele, suncem blagoslovljene družbine kuće razliježu tanki glasovi djetinje pjesme:

Gdje ptičice miloglasnim glasom pjevaju,

Tu je moja domovina – tu moj mili stan...

A čut će se i drugi glasovi: o slobodi, dostojanstvu čovjeka, o časti narodnoga imena...i on će prislušivati i stati ko skamenjen. Onda će se i u njemu krenuti nešto. Zadrhtat će davno obamrle žice, zaigrat će u njemu duša, žilama prostrujiti snaga, probudit će se u njemu čovjek, naš čovjek, Hrvat – i kad vidi, kad se sjeti, što je sirotan sve prošao i što je sve prepatio, stisnut će zube, zgrčiti pesti – i jednim će mahom stresti sa sebe sramotan jaram, koji tišti njega, nas i našu milu i lijepu domovinu. (Car Emin, 1911, str.13)

4.6. Legende

Još jedna književna vrsta koja se pojavljuje u istarskim časopisima za djecu i mladež bile su narodne priče, odnosno legende. U svojem originalnom značenju, legende su označavale poglavlja u knjigama ili zbirka o životima svetaca. Kasnije se proširio na pripovijesti koje u sebi sadržavaju povijesno-biografske podatke i fantastične motive. Legende o povijesnim osobama ili događajima, na taj način su isprepletene sa bajkama i nadnaravnim motivima (Crnković, 1990). Najčešći autori koji su objavljivali narodne priče (legende) u istarskim časopisima za djecu i mladež bili su:

- A. Rini,
- Vladimir Nazor pod pseudonimom Mirvald Zorna,
- Jelica Belovićeva,
- Anka Bočina i dr.

Kao primjer legende objavljene u prvom broju časopisa Mladi Istran, 1906. godine, odabrana je legenda koju je zabilježila autorica Jelica Belovićeva, pod naslovom *Svrake*:

„U davnom davno doba vodila se velika vojna, zbog sunca: između vragova i anđela. Sunce je napokon palo u šake vragova, pa ga je njihov crni car nosio naboden na koplju...

Gospod pošalje svetog Arkandjela šestokrila i naredi mu, da sunce otme iz ruku vraga.

Jednom su došli do mora anđeo i car vražji. Tada reče ovaj: „Ajde anđele, da ronimo u morske dubine, pa tko umjedne dublje zaroniti i više pijeska izvaditi iz mora, onoga neka je sunce!“ (Belovićeva, 1906, str.18).

4.7. Bajke

Posljednja, ali ne i manje važna književna vrsta prisutna u istarskim časopisima za djecu i mladež bile su bajke. Bajka je posebna književna vrsta koja predstavlja sve one priče koje sadrže neke od nadnaravnih i čudesnih elemenata. Svi navedeni elementi prkose zakonitostima stvarnog svijeta, ali se u navedene književne vrste često miješaju i elementi zbilje. Iz tog razloga, u bajkama je vrlo često teško odrediti gdje završava nadnaravno i počinje stvarnost. Isto tako, za bajke je karakteristično što se likovi u njima ne čude nadnaravnim elementima, već ih prihvaćaju kao svoju svakodnevnicu (Crnković i Težak, 2002). Bajke su najviše bile prisutne u Mladom Istraninu (kasnije Mladom Hrvatu), a najčešći autori bili su:

- Rikard Katalinić Jeretov koji u prvom godištu Mladog Istranina objavljuje bajku *Snjeguljica te*
- Ivana Brlić Mažuranić koja u preposljednjem broju časopisa Mladi Hrvat 1914. godine objavljuje svoju bajku *Šuma Striborova*.

Upravo će se za primjer bajke prikazati dio bajke *Šuma Striborova*:

„Zašao neki momak u šumu Striborovu, a nije znao da je ona šuma začarana i da se u njoj svakakva čuda zbivaju. Zbivala se u njoj čuda dobra ali i naopaka – svakome po zasluži. Morala je pako ta šuma ostati začarana doklegod u nju ne stupi onaj, kojemu je milija njegova nevolja nego sva sreća ovoga svijeta...“ (Brlić-Mažuranić, 1914, str.103)

Drugu poznatu bajku objavio je Rikard Katalinić pod pseudonimom Barba Rike u časopisu Mladi Istranin, 1909. godine pod nazivom *Snjeguljica*:

„Istra je zemlja sjaja i sunca. U toj lijepoj zemlji ne sniježi ni zimi. Ipak neke zimnje noći o ponoći zameo snijeg, zaodĕo u bjelinu goru i planinu. Kad u zoru dva starca seljaka: muž i žena otvoriše kućne dveri, teškom ih mukom otvoriše, jer je snijeg meki zapao visoko oko kuće. Bili su to starci tužni i neveseli bez poroda od srca. I starica pogleda u meki i bijeli snijeg, pa uzdahne:

- *Eto, smijesit ću kćerku od ovog snijega pred kućom... Sa svih strana dolazili su ljudi da vide Snjeguljicu. Bila je dobra, lijepa i umilna...“* (Rike, 1909, str.87)

5. ZAKLJUČAK

Općenito govoreći, dječja književnost počela se razvijati tek u 19. stoljeću usporedno sa uvođenjem obveznog i institucionaliziranog osnovnoškolskog obrazovanja u brojnim europskim zemljama. Književnost za djecu i mlade nije prisutna samo u knjigama, već i u brojnim časopisima.

Inicijatori takvih časopisi uglavnom su bili učitelji koji su se, osim odgojno-obrazovnog rada, bavili i onim književnim. Tek tijekom prvog desetljeća 20. stoljeća u Istri su se počeli objavljivati časopisi za djecu i mladež. Prvi časopis bio namijenjen djeci pokrenut je 1906. godine u Malom Lošinj, a zvao se Mladi Istran. U navedenom časopisu bile su prisutne brojne književne vrste – mitovi, legende, narodne priče, bajke, pripovijetke i dr. Nakon prestanka izlaženja Mladog Istrana, 1907. godine pokrenut je časopis Mladi Istranin, kasnije preimenovan u Mladi Hrvat. Brojni autori su, u navedenom časopisu, objavljivali razna književna djela – novele, pripovijetke, priče, pjesme, zagonetke, igrokaze i sl., a među najpopularnijim autorima isticao se Viktor Car Emin, Vladimir Nazor, Rikard Katalinić, Bogumil Toni, Ivana Brlić-Mažuranić i dr.

Na temelju prikazanih primjera istarskih časopisa za djecu i mladež, može se zaključiti kako su časopisi početkom 20. stoljeća imali odgojno-obrazovnu funkciju za djecu te su predstavljali dopunu nastavnim materijalima. Gotovo sve književne vrste,

posebno pjesme i pripovijetke, u istarskim dječjim časopisima naglašavali su ljubav prema domovini, roditeljima, Bogu te su poticali zajedništvo i prijateljstvo.

Slijedom svega navedenog, nameće slijedeće pitanje: bi li obrađeni časopisi bili zanimljivi i aktualni djeci i mladima u suvremenom dobu ili su oni danas tek dašak povijesti i kao takve ih se može promatrati kao povijesne dokumente na temelju kojih možemo donositi zaključke o interesima i stavovima istarskog područja tog doba?

Mogli bi se donesti razni zaključci na ovo pitanje ovisno o brojnim rubrikama časopisa, koje obrađuju različite teme; ja sam odlučila uzeti sve u obzir i ocjenjivati ih kao zasebne, a ne nužno kao cjelinu časopisa. Zanimljiv primjer rubrike koja se može promatrati kao povijesni dokument koji izražava interese ondašnje mladeži je "Filantelija". S obzirom na raširenost telekomunikacije danas i činjenicu da prosječna mlada osoba u životu nikad nije poslala pismo, takva bi rubrika danas bila arhaična.

S druge strane, rubrike poput "Zagonetke" i "Priroda" bi danas bile zanimljive suvremenim čitateljima, uz pretpostavku da su isti probuđeni znatiželjom uopće podigli časopis uz sve distrakcije modernog doba.

6. POPIS LITERATURE

1. Batinić, Š. (2004). *Zabava i pouka dobroj djeci i mladeži*. Hrvatski školski muzej.
2. Biletić, B. D. (2009). Radetić, Ernest u *Istrapedia*. Dostupno na: <https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/882/radetic-ernes> (pristupljeno 25.10.2023.).
3. Botić, L. (1907). Iskrice. *Mladi Istran*, (online) 2(5). 124. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.).
4. Car Emin, V. (1909). Vesele zgode majmunčića Floka. *Mladi Istranin*, (online) 1(11). 214. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 12.07.2023.)
5. Car Emin, V. (1909). Vesele zgode majmunčića Floka. *Mladi Istranin*, (online) 1(5). 104. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 12.07.2023.)
6. Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Znanje.
7. Crnković, M. (1990). *Dječja književnost*. Školska knjiga.
8. Dlačić, M. (2018). *Josip Antun Kraljić i djelovanje Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru u Malom Lošinj*. Kolor klinika.
9. Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Leykam international d.o.o..
10. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Školska knjiga.
11. Javor, R. (2010). *Časopisi za djecu i mladež. Zbornik u povodu 60. obljetnice odjela za djecu i mladež gradske knjižnice*. Knjižnice grada Zagreba.
12. Jurdana, V., Tomičić, M. (2019). O hrvatskome školstvu u Istri kroz časopisne prinose Viktora Cara Emina. *Metodički obzori*, 14, 39-54.
13. Katalinić Jeretov, R. (1906). Mladom Istraninu. *Mladi Istran*, (online) 1(1). 1. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 23.01.2024.).
14. Kraljić, J. A. (1908). Koledarij. *Mladi Istran*, (online) 3(3). 72. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.)

15. Kraljić, J. A. (1907). Pošta. *Mladi Istran*, (online) 2(4). 105. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.).
16. Kraljić, J. A. (1906). Svaštice. *Mladi Istran*, (online) 1(4). 61. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.).
17. Kraljić, J. A. (1906). Smješice. *Mladi Istran*, (online) 1(10). 166. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.).
18. Kraljić, J. A. (1906). Zagonetke. *Mladi Istran*, (online) 1(11). 187. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.).
19. Kraljić, J. A. (1906). odgonetke. *Mladi Istran*, (online) 1(12). 212. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.).
20. Kranjčević, S. (1907). Iskrice. *Mladi Istran*, (online) 2(5). 124. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 09.07.2023.).
21. Nacionalna sveučilišna knjižnica u Zagrebu (2023). Stari hrvatski časopisi. Preuzeto 10. siječnja 2024. s <http://dnc.nsk.hr/Journals/Library.aspx> .
22. Nazor, V. (1910). Brat i seka. *Mladi Hrvat*, (online) 2(3). 78. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 23.01.2024.).
23. Pašagić, B. (2003). *Hrvatski dječji časopisi od 1864. do 1950. godine*. Udruga umjetnika „August Šenoa“.
24. Radetić, E. (1969). *Istarski zapisi*. Grafički zavod Hrvatske.
25. Radetić, E. (1941). Tehnika. *Mali Rodoljub*, 12(5). 110.
26. Radetić, E. (1941). Filatelija. *Mali Rodoljub*, 12(5). 108.
27. Radetić, E. (1941). Pitalice i odgovori. *Mali Rodoljub*, 12(5). 95-96.
28. Radetić, E. (1941). Razno. *Mali Rodoljub*, 12(5). 96.
29. Radetić, E. (1940). Zdravlje. *Mali Rodoljub*, 12(3). 43.
30. Radetić, E. (1940). Dječje novine. *Mali Rodoljub*, 12(1). 14.
31. Radetić, E. (1940). Priroda. *Mali Rodoljub*, 12(1). 13.

32. Rike, B. (1914). I ljepše i bolje. *Mladi Hrvat*, (online) 6(2). 54. Dostupno na: [Stari hrvatski časopisi - pregledavanje - naslov \(nsk.hr\)](#) (Pristupljeno: 23.01.2024.).
33. Srdoč-Konestra, I. (2008). *Književno djelo Viktora Cara Emina*. Adamić.
34. Šetić, N. (2008). *Istra za talijanske uprave. O istarskoj emigraciji i njenom tisku u Zagrebu 1918. – 1941*. Dom i svijet.
35. Šetić, N. (2011). O periodičkom tisku za hrvatsku mladež u Istri početkom XX. Stoljeća. *Časopis za suvremenu povijest*, 43 (1), 249-263.
36. ZBORNIK RADOVA (2022). *Istra u hrvatskoj književnosti i kulturi*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

SAŽETAK

Dječja književnost smatra se vrstom književnosti namijenjenoj djeci i mladima, a naglo se počela razvijati u 19. stoljeću sa uvođenjem obveznog osnovnoškolskog obrazovanja u brojne zemlje Europe. Književnosti za djecu i mladež ne predstavljaju samo knjige već i časopisi koje su u to vrijeme na području Hrvatske pokretali poznati i istaknuti učitelji. U Istri su se dječji časopisi, također na poticaj učitelja, počeli razvijati i objavljivati tek u prvom desetljeću 20. stoljeća. U radu su prikazani najpoznatiji i najpopularniji istarski časopisi za djecu i mladež početkom 20. stoljeća – Mladi Istra, Mladi Istranin kasnije Mladi Hrvat te Mali Istranin. U svim navedenim časopisima bile su prisutne brojne književne vrste namijenjene djeci i mladima – priče, pjesme, pripovijetke, igrokazi, legende, bajke, zagonetke, crtice i dr., a predstavljale su dodatak nastavnim materijalima, poticale ljubav prema domovini i obitelji te poticale zajedništvo.

Ključne riječi: dječji časopisi, Istra, Mladi Istran, Mladi Hrvat, Mladi Istranin.

SUMMARY

Children's literature is considered a type of literature intended for children and young people, and it began to develop rapidly in the 19th century with the introduction of compulsory primary school education in many European countries. Literature for children and young people is represented not only by books but also by magazines that were started by well-known and prominent teachers in Croatia at that time. In Istria, children's magazines, also at the encouragement of teachers, began to develop and be published only in the first decade of the 20th century. The paper presents the most famous and popular Istrian magazines for children and youth at the beginning of the 20th century - Mladi Istra, Mladi Istranin, later Mladi Hrvat and Mali Istranin. In all the mentioned magazines there were numerous literary genres intended for children and young people - stories, songs, short stories, plays, legends, fairy tales, riddles, cartoons, etc., and they represented an addition to teaching materials, encouraged love for the homeland and family, and encouraged togetherness.

Keywords: children's magazines, Istria, Mladi Istran, Mladi Hrvat, Mladi Istranin.

